

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Historický ústav

Druhá anglo-nizozemská válka očima Samuela

B. Pepyse

Bakalářská práce

Autor: Jakub Klement

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hutečka Ph.D.

Hradec Králové

2015

Zadání bakalářské práce

Autor: **Jakub Klement**

Studium: P121222

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Druhá anglo-nizozemská válka očima Samuela B. Pepyse**

Název bakalářské práce AJ: Second Anglo-Dutch War as Reflected by the Diaries of Samuel B. Pepys

Anotace:
V mé práci se hodlám zaměřit na rozbor deníku Samuela Pepyse jako hlavního pramenu, ze kterého bych chtěl čerpat. Cílem bude popsat jeho názor a postoje k druhé anglo-nizozemské válce. The Diary of Samuel Pepys M.A. F.R.S., ed. Henry B. Wheatley F.S.A., London 1893 KOVÁŘ, Martin. Stuartovská Anglie: stát a společnost v letech 1603-1689. KOVÁŘ, Martin. Anglie poslední?ch Stuartovců?, 1658-1714: stát a společnost v letech 1603-1689. ROMMELSE, Gijs. The Second Anglo-Dutch War (1665-1667): raison d'état, mercantilism and maritime strife. RODGER, Nicholas. The command of the ocean: A Naval History of Britain, 1649?-1815. OLLARD, By Richard. Pepys: a biography. London: Hodder and Stoughton, 1998. ISBN 978-074-9003-920

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.

Oponent: Mgr. Lenka Doová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 6. 2015

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Hutečkovi Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a doporučení.

Poděkování patří také Mgr. Evě Medunové za jazykovou korekturu a úpravu textu.

Anotace

KLEMENT, Jakub. *Druhá anglo-nizozemská válka očima Samuela B. Pepyse*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 43 s. Bakalářská práce
Bakalářská práce pojmenovaná *Druhá anglo-nizozemská válka očima Samuela B. Pepyse*, se zabývá pohledem Samuela Pepyse, jakožto autora deníku, na dění během konfliktu mezi Anglií a Spojenými provinciemi v 17. století po restauraci Stuartovců. Důraz je kladen na průběh střetnutí, o jaký typ války se jedná, Pepysovo vnímání válečné reality, jeho práce a z ní odvíjející se aktivity během válečných let.

Základ výzkumu spočívá v analýze Pepysova deníku, který je zde v pozici primárního narativního pramene. Částečně je doplněn o korespondenci autora deníku. Pozadí probíhající války je vykresleno, kromě použití primárního pramene, za pomoci literatury, která odpovídá výše uvedenému tématu a je konfrontována s původním pohledem Samuela Pepyse, jehož absence nadhledu a časového odstupu bude v kontrastu se zmíněnou literaturou.

Klíčová slova: Samuel Pepys, Druhá anglo-nizozemská válka, Anglie, 17. století, restaurace Stuartovců

Annotation

KLEMENT, Jakub. *Second Anglo-Dutch War as Reflected by the Diaries of Samuel B. Pepys*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015, 43 pp. Bachelor Degree Thesis

This Bachelor Degree Thesis titled *Second Anglo-Dutch War as Reflected by the Diaries of Samuel B. Pepys* deals with Samuel Pepys' (the author of the diaries) perspective on events related to the conflict between England and the United provinces in the 17. century after the Restoration of Stuarts. The development, the type of the war, Pepys's perception of war reality, his work and derived activities during the war are emphasised.

The scientific research is based on analysis of Pepys' diary, which is regarded as a primary narrative source. Partially it is accompanied by the diarist's correspondence. The background of the conflict is depicted, except for using of the primary source, by literature which is related to the topic mentioned above. The literature is confronted with the original Samuel Pepys' perception of reality, whose missing detached view is contrasted with stated literature.

Keywords: Samuel Pepys, Second Anglo-Dutch war, England, 17. century, Restoration of Stuarts

Obsah

Úvod.....	8
1 Samuel Pepys	10
1.1 Mládí	10
1.2 Zaměstnání u Edwarda Montagu.....	11
1.3 Změna postoje a kariérní postup	12
2 Druhá anglo-holandská válka	14
2.1 Cesta ke konfliktu	14
2.2 Válka v Evropě.....	16
2.3 Medway a mírová smlouva v Bredě.....	19
2.3.1 Pepysův úhel pohledu na situaci před nájezdem	20
2.3.2 Průběh nájezdu	20
2.3.3 Mírová smlouva.....	22
3 Pepysův postoj ke vstupu do války proti Spojeným provinciím	24
3.1 Formování Pepysova názoru	24
3.2 Pepysovo podmiňování vstupu do konfliktu	27
4 Pepysova práce během konfliktu a z ní plynoucí výhody a zisky.....	30
4.1 Výhodné kontrakty	30
4.2 Tangier	32
4.2.1 Společný kontrakt s kapitánem Grovem	32
4.2.2 Zásobování posádek	32
4.2.3 Obsese Tangierem.....	33
4.3 Skandál s přerozdělením kořisti	34
5 Pepysovo střetávání s válečnou realitou.....	36
5.1 Na palubě holandské obchodní lodi	36
5.2. Projev loajality ke kapitánu Myngsovi.....	37
5.3 Bitva u Medway	38
Závěr.....	40
Seznam pramenů.....	42
Seznam literatury.....	43

Úvod

Samuel Pepys je díky svému deníku „celebritou“ dějin sedmnáctého století. Deník si vedl téměř celou jednu dekádu a dnes je to jeden z nejdůležitějších pramenů pro toto historické období v Anglii, tedy pro restauraci Stuartovců (dokonce je jeho obsah v současné době zveřejňován na sociálních sítích¹). Ve svém díle Pepys popisuje zásadní události v Anglii jako poslední velkou morovou ránu, požár Londýna nebo mnou zvolenou druhou anglo-holandskou válku. Tyto důležité milníky a události jsou zvětšeny na pozadí Pepysova soukromého a pracovního života, který byl úzce spjat s politickou, obchodní a úřední sférou. Oproti běžnému příslušníkovi střední třídy měl tedy možnost nahlížet na tehdejší dění jiným způsobem a velmi často byl v zákulisí, když se rozhodovalo o důležitých záležitostech, které častokrát ovlivnily celý stát.

Podnětem pro zvolené téma byl zájem o dějiny Anglie sedmnáctého století, konkrétně o období znovunastolené dynastie. Jelikož můj zájem směřoval do oblasti politických a válečných dějin, byla logická volba čerpat z Pepysova života, jelikož právě v politických kruzích se často pohyboval a jako úředník formujícího se anglického královského námořnictva měl přehled o dění během konfliktu se Spojenými provinciemi. Toto střetnutí i přes svůj význam a důležitost není podrobněji popsáno v česky psané literatuře a jsou podávána spíše jen základní a nejpodstatnější fakta. Zkratkovitě se o něm alespoň zmiňuje například Martin Kovář, který se obecně věnuje období restauraci Stuartovců.² Předpokládaný přínos tedy bude přiblížení daného tématu pro českého čtenáře s přidanou hodnotou Pepysových komentářů a jeho přímým vykreslením událostí. Jeho povinnosti, které jsou bezpochyby několikrát popsány v literatuře, se v této práci ukáží ve světle probíhajícího konfliktu. Bude tedy značně zúžen časový úsek a popis výkonu jeho služby bude koncentrován převážně do válečných let.

Cílem této práce bude popsat druhou anglo-holandskou válku, avšak z Pepysova subjektivního pohledu. Důraz bude kladený především na vnímání průběhu samotného střetnutí Anglie a jejího protivníka, Pepysova práce a povinnosti během konfliktu a jeho přímé konfrontování s válečnou realitou. Pepysovo působení ve funkci úředníka

---

¹ <https://twitter.com/samuelpipys>

² Martin KOVÁŘ, *Anglie posledních Stuartovců, 1658-1714: stát a společnost v letech 1603-1689*, Praha 1998

námořnictva, které je vyličeeno v deníku, nám může poodhalit tehdejší fungování úřednického aparátu v době, kdy se odehrávala transformace do moderního státu s administrativními složkami nutné pro jeho chod. Na Pepysově příkladu bude možné demonstrovat běžné povinnosti vysokého úředníka a jeho zapojení do konfliktu a možnost jeho ovlivnění.

Edice deníku³, která je téměř kompletní, avšak několik záznamů chybí, bude primárním pramenem a v chybějících částech bude doplněna z jiných zdrojů⁴. Nutné bude také nastínit Pepysův život, minimálně do období druhé anglo-holandské války. Jelikož deník začíná 1. ledna 1660, hodlám obecné informace čerpat z již napsaných Pepysových biografií. Stejně tak probíraný konflikt bude popisován s pomocí literatury, kterou ovšem bude možné kombinovat s hlavním pramenem a přidávat Pepysův pohled a vnímání válečného střetnutí.

---

³ PEPYS, Samuel, WARRINGTON, John, ed. *The diary of Samuel Pepys: in three volumes*, Londýn 1964-1967.

⁴ PEPYS, Samuel, LATHAM Robert, ed. *The shorter Pepys: selected and edited by Robert Latham from The Diary of Samuel Pepys*, Londýn 1985; PEPYS, Samuel, LATHAM, Robert, ed. *The diary of Samuel Pepys. Vol. 8, 1667*, Londýn 1975.

1 Samuel Pepys

Chceme-li nahlédnout na problematiku anglo-holandské války očima S. Pepyse, jehož život byl jejím průběhem nepřímo ovlivněn, musíme nejprve uvést základní biografické údaje, které byly již mnoha autory dopodrobna popsány. Pozornost bude věnována pouze období a událostem, které jsou pro práci relevantní, tedy pouze na časový úsek počínající Pepysovým narozením a končící druhou anglo-holandskou válkou. Zaměřím se především na jeho vzdělání a kariérní postup.

1.1 Mládí

Samuel Pepys se narodil 23. února 1633 v Londýně do rodiny krejčího Johna Pepyse a jeho ženy Margaret. Samuel nebyl prvorozeným synem, ale v důsledku tehdejší úmrtnosti dětí se časem stal nejstarším žijícím potomkem rodiny Pepysových.⁵ Dostalo se mu vzdělání nejprve na střední škole v Huntingdonu (své nejlepší žáky posílala na univerzitu v Cambridgi, jako příklad je možné uvést Olivera Cromwella). Zde se kladl velký důraz na výuku latiny, aby v ní žáci byli schopni přemýšlet a automaticky psát, což se později projevilo v Pepysových záznamech v deníku, jelikož často používá latinská slova či fráze. Naopak výuka matematiky zde nebyla dostačující pro jeho budoucí působení v admiraltě a Pepys byl později nucen se doučit například násobení.⁶

Na škole v Huntingdonu Samuel strávil zřejmě jeden, nebo dva roky, po kterých přestoupil na St. Paul's School, která se nacházela v Londýně. Schopnosti získané během studia v Londýně mu později pomohly v jeho kariéře. Jednalo se především o cit pro systematickou práci, schopnost dodržovat určitý režim a rozvíjení jeho řečnických schopností. Pozdější Pepysovo horečné tempo během let, kdy si vedl deníkové záznamy, mělo svůj základ pravděpodobně ve studiích na St. Paul's School. Tato škola byla také striktně puritánská a ovlivnila i tehdejší smýšlení Samuela Pepyse, který se vyprofiloval jako republikánsky smýšlející člověk. Ve svých patnácti letech byl silně „proti“ králi a dokonce se zúčastnil jako přihlížející popravy Karla I., která se konala roku 1649.

---

⁵ Claire TOMALIN, *Samuel Pepys: the unequalled self*, New York 2002, s. 3

⁶ *Tamtéž*, s. 19

O rok později ve svých osmnácti letech nastoupil Pepys na univerzitu v Cambridgi. Jeho věk byl tehdy neobvyklý vzhledem k tehdejšími konvencím a tendencím, kdy na univerzitu nastupovali studenti v podstatně mladším věku.⁷ Studium na jedné ze dvou nejprestižnějších univerzit by nebylo pro Pepyse možné bez cizí pomoci nebo podpory v podobě stipendia. To získal a studium mohl absolvovat jako tzv. „sizar“.^{8; 9} Po studiu úspěšně zakončeném bakalářským titulem se Pepys na rozdíl od většiny svých vrstevníků v ročníku nevydal na církevní dráhu, ani nezačal právníckou praxi, ale zřejmě se vrátil do svého rodiště, do Salisbury Court. Ovšem nadále zůstal hrdý na svoje vzdělání, především na univerzitu v Cambridge.¹⁰

1.2 Zaměstnání u Edwarda Montagu

Někdy v roce 1654 nebo 1655 (nemůžeme s jistotou tvrdit) začal Samuel Pepys pracovat pro Edwarda Montagu, což byl bratranec jeho otce. V důsledku jeho politického vzestupu, kdy se stal členem státní rady (Council of State), potřeboval Montagu úředníky pro svoji činnost a zde se mohl uplatnit právě Pepys. Zastával pozici jakéhosi osobního asistenta, vykonával ovšem i některé podřadnější práce.¹¹ Tato pracovní příležitost znamenala pro Pepyse pozdější přístup a blízkost k vysoce postaveným kruhům, kde mohl předvést své schopnosti. Když si uvědomíme, že jeho patron (Edward Montagu) už v padesátých letech zastával významné politické i vojenské funkce (při restauraci Stuartovců stál na straně krále a později se stal prvním hrabětem ze Sandwiche). Je zřejmé, že pro Pepyse tato služba byla minimálně dobrou příležitostí ke kariéernímu postupu.¹²

V polovině této dekády rovněž sílily problémy spojené s Pepysovým zdravotním stavem. Jelikož dlouhodobě trpěl bolestí kvůli zánětu v močovém měchýři, rozhodl se, že podstoupí riskantní a bolestivou operaci.¹³ Ta ovšem dopadla úspěšně a zbavila ho dosavadní bolesti. Den, ve který se operace konala – tedy 26. březen (1657), si Pepys

---

⁷ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 3

⁸ Sizar – tímto termínem byli označováni studenti Trinity College v Dublinu a Univerzity v Cambridge, kterým se dostávalo podpory v podobě jídla, nižších poplatků a ubytování po dobu jejich studia

⁹ Arthur BRYANT, *Samuel Pepys: The man in the making*, Londýn 1959, s. 20

¹⁰ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 42

¹¹ *Tamtéž*, s. 43

¹² Richard Lawrence OLLARD, *Pepys: a biography*. Londýn 1974, s. 26, 69

¹³ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 61

připomíná každý rok i ve svém deníku: „*Dnes je tomu dva roky ode dne, kdy požehnal bůh a byl mi vyjmut kámen...*“.¹⁴

Po zotavení po operaci se energicky pustil do práce. V létě roku 1658 ke svému dosavadnímu zaměstnání přidává další, které je poněkud formálnější. Jednalo se o pozici úředníka ve státní pokladně. Spadal přímo pod George Downinga, kterému byl zavázán již z předchozích let, kdy mu Downing¹⁵ dopomohl k získání stipendia. Z hlediska významu tuto práci Pepys nepovažoval za důležitou, ale rozhodně těžil z finančních výhod spojených s výkonem tohoto zaměstnání.¹⁶

1.3 Změna postoje a kariérní postup

Po smrti Olivera Cromwella (3. září 1658) se začaly měnit Pepysovy dosavadní politické názory a postoje a postupně se více klonil k royalismu. V něm mohl spatřovat možnost jak navrátit pořádek, zbavit se korupce a drancování.¹⁷ Pepysův patron Montagu také postupně měnil strany. Dříve byl oddaný lordu protektorovi, ale nyní v létě roku 1659 začal vést tajnou korespondenci s Karlem II. a později podpořil jeho návrat na trůn, za což byl odměněn hraběcím titulem a funkcí admirála.¹⁸ Samuel Pepys těžil ze změny postoje Edwarda Montagu a George Downinga. Jeho příklon k royalismu je téměř totožný jako jeho zaměstnavatelů. Dne 6. března se stal sekretářem Edwarda Montagu, který potřeboval někoho důvěryhodného a diskrétního, jelikož hodlal podpořit králův návrat do země.¹⁹ Pepys se s ním podruhé v životě vydal na moře. Byl dokonce na lodi, která Karla II. dopravila do Anglie.²⁰ Zde se Pepys dostával do podvědomí budoucích elit, když například hovořil s bratrem krále, který ho oslovil jménem a přislíbil mu svou přízeň: „*Hovořil jsem s Vévodou z Yorku o pracovních záležitostech, přičemž mě oslovoval mým jménem, a k mému potěšení mi přislíbil svoji budoucí přízeň*“.²¹

¹⁴ Záznam z 26. března 1660, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys*, ed. John Warrington, vol. 1 s. 36: „*This day it is two years since it pleased God that I was cut for the stone.*“

¹⁵ George Downing – po vojenské kariéře působil jako poslanec v Cromwellově parlamentu, poté jako vyslanec v Haagu, kde setrval i přes interregnum a pokračoval ve funkci i za Karla I. Dnešní „Downing Street“ nese jeho jméno.

¹⁶ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 47

¹⁷ *Tamtéž*, s. 61

¹⁸ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 105

¹⁹ *Tamtéž*, s. 99

²⁰ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 103

²¹ Záznam z 25. května 1660, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 65: „*I spoke with the Duke of York about business, who called me Pepys by name, and upon my desire did promise me his future favour.*“

Pepys opravdu zaznamenal postup ve své kariéře, když mu Montagu (nyní již hrabě Sandwich) zajistil místo úředníka námořnictva (Clerk of Acts). Tato, bez debat, prestižnější pozice byla i lépe platově ohodnocená, nežli pozice dosavadní.²² Další funkce záhy následovaly. Díky hraběti Sandwichovi dostal práci u Privy Seal²³ a v září roku 1660 se stal smírčím soudcem pro Middlesex, Essex, Kent a Southampton, i když vyjadřoval jisté pochybnosti, týkající se především jeho nekompetentnosti pro tuto činnost: „...zavázali jsme se přísahou, jakožto smírčí soudci pro Middlesex, Essex, Kent, a Southampton...jsem ohromně potěšen, ačkoliv jsem naprosto nevzdělaný v povinnostech smírčího soudce“.²⁴

Od listopadu roku 1662 je Pepys součástí komise pro anglickou kolonii v severní Africe, Tangier, čehož si velmi cenil, zřejmě i pro možnost profitovat z obchodu s touto kolonií: „...mám dobrý důvod milovat svoji službu pro Tangier, jelikož je to jedna z nejkrásnějších květin v mé zahradě“.²⁵

V rámci svého kariérního postupu se Pepys stal pokladníkem rady pro Tangier, když mu svoji dosavadní pozici podstoupil Thomas Povy,²⁶ jelikož se věřilo, že Pepys povede úřad lépe s větší efektivitou. Náklonnost Jakuba vévody z Yorku zajisté také přispěla k Pepysově jmenování: „...k Lordu Sandwichovi, který mi prozrazuje, že vévoda není nakloněný pouze obchodu, ale i mé osobě, ..., což mě naplňuje štěstím“.²⁷ V letech 1665 až 1667 byl také jmenován do funkce „Surveyor-General of Victualling“, jejíž vytvoření osobně inicioval. Tímto mu dosavadní příjmy vzrostly o dalších 300 liber ročně.

---

²² TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 108

²³ *Tamtéž*, s. 110

²⁴ Záznam z 24. září 1660, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 98 : “...we were sworn justices of peace for Middlesex, Essex, Kent, and Southampton;...I did find myself mightily pleased, though I am wholly ignorant in the duty of a justice of peace.”

²⁵ Záznam z 26. září 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 53: “...I have good reason to love myself for serving Tangier, for it is one of the best flowers in my garden.”

²⁶ Thomas Povy – byl prvním pokladníkem rady pro Tangier. Jmenován byl roku 1663.

²⁷ Záznam z 20. března 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 99: “...to my Lord Sandwich, who tells me that the Duke is not only a friend to the business, but to me, ..., which overjoys me.”

2 Druhá anglo-holandská válka

V této kapitole hodlám nastínit eskalaci konfliktu, zdůvodnit jeho propuknutí a poukázat na příčiny. Dále je mým cílem popsat průběh bojů a zdůraznit, o jaký druh válečného střetnutí se jednalo a jaký byl jeho výsledek. Průběh konfliktu, který budu popisovat na základě literatury, doplním o komentáře z hlavního pramene – tedy z deníku Samuela Pepyse. Jelikož nebyl přímým účastníkem bojů, podává zprávy spíše zákulisního charakteru, které jsou často zpočátku nepřesné, a až později s odstupem času je Pepys upravuje do přijatelné podoby.

2.1 Cesta ke konfliktu

Konflikt mezi dvěma státy, které profitovaly z námořního obchodu, měl příčiny především ve střetávání obchodních zájmů. Jednalo se o oblasti Karibiku, Indonésie a hlavně o pobřeží západní Afriky, kde Anglie měla v držení území jménem Tangier²⁸, jehož strategická poloha u přístupu do Středoziemního moře je neoddiskutovatelná. Nizozemí do této doby vydatně rozšířilo svá území o nové nebo zvětšující se kolonie, což též napomohlo k eskalaci blížícího se konfliktu. I přes to, že oficiální datum vyhlášení války je 4. března 1665, k válce se schylovalo téměř celý předešlý rok, kdy Anglie ukořistila okolo 200 holandských lodí a boje proběhly i v zámořské kolonii jménem Nové Nizozemí, kde byl následně Nový Amsterdam přejmenován na Nový York (New York).²⁹

Po válce toužili někteří důstojníci admirality, kteří doufali v případný kariérní postup v boji proti Holanďanům. Vědomí o vítězství v první anglo-holandské válce, která byla sice vedena ještě za období republiky v Anglii, nikoliv během vládnutí Stuartovců, mohlo mnohé motivovat a upevňovat v jejich touze po nabytí jistého majetku během případného dalšího konfliktu. Nakloněny byly především obchodní kruhy, které se obávaly šíření a rozšiřování holandského obchodu, a tím i ohrožení obchodu anglického.

---

²⁸ Tangier (a Bombaj) získala Anglie prostřednictvím sňatku Karla II. a portugalské infantky Kateřiny z Braganzy jako její věno. Tehdy toto území bylo nazývané též jako „Guinea“, stejně je ve svém deníku označuje i Samuel Pepys.

²⁹ Jonathan ISRAEL, *The Dutch Republic: its rise, greatness and fall, 1477-1806*, Oxford 1995, s. 766

Události se dávají do pohybu na konci roku 1663 po vyslání Roberta Holmese do oblasti západní Afriky, kde měl ochraňovat anglický obchod, což bylo vyloženo poněkud volně a Holmes začal napadat holandské obchodní stanice. To přirozeně vyvolalo zpětnou reakci Spojených provincií, které vyslaly admirála De Ruytera do oblasti západní Afriky, aby dobyl zpět ztracené posty (Již 28. července 1664 Pepys píše o neochotě k jednání ze strany Nizozemí a o jeho soustředění na sestavení takové flotily, která by mohla oponovat v oblasti západní Afriky³⁰). To se mu také podařilo, jelikož se zmocnil všech dříve ztracených pozic, kromě jedné z nich. Navíc k radosti Holanďanů získal velkou kořist. Dále De Ruyter pokračoval přes Atlantický oceán do tzv. „Západní Indie“, což je dnešní oblast Karibiku, kde se neúspěšně pokusil atakovat anglickou flotilu na Barbadosu. S další dílčí kořistí z oblasti Karibského moře pokračoval do Newfoundlandu, který přepadl, tentokrát úspěšně.³¹

Samuelu Pepysovi se jako první známka otevřeného nepřátelství jeví ukořistění lodě obchodníka a zároveň jeho společníka Williama Warrena: „... zdá se, že Holanďané, jak jsem se později dozvěděl z dopisů pana Coventryho, zajmuli loď pana W. Warrena“.³² Přesně týden poté už mluví přímo o vypuknutí války, jelikož se dozvěděl zprávu o kapitánu Teddimanovi, který přivlekl do anglických přístavů okolo dvaceti holandských obchodních lodí z flotily nazývané jako „Bordeaux fleet“. V tento moment nemá Pepys žádné iluze o udržení míru a konstatuje vypuknutí války: „...válka tedy začala: Necht' jí bůh dopřeje dobrý konec!“.³³

V tento moment ovšem ještě nevěděl o akcích, které dříve podniknul nepřítel v čele s admirálem De Ruyterem. Zvěsti o jeho úspěších dospěly do Londýna dne 22. prosince 1664, ještě před návratem Roberta Holmese. Sám Pepys zklamaneč v deníku uvádí, že se jednalo o výraznou porážku Anglie, jež utrpěla nejen škody materiální, ale i jakousi újmu na její pomyslné cti. Africká královská společnost zaznamenala velké škody pohybující se okolo 100 000 liber, přišla o majetek uskladněný v přístavech, nebo ten, který byl na cestě do mateřské země. Podle dopisu, jenž byl adresovaný lordu Sandwichovi, se anglické lodě, které měly za úkol zabezpečit oblast západní Afriky, nezmohly na žádný odpor a bez známek opozice se zbaběle vzdaly, což Pepys hodnotí

³⁰ Záznam z 28. července 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 37

³¹ Nicholas RODGER, *The command of the ocean: a naval history of Britain, 1649-1815*. New York 2005, s. 68

³² Záznam z 14. listopadu 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 67: „...it seems the Dutch, as I afterwards found by Mr. Coventry's letters, have stopp'd a ship of masts of Sir W. Warren's.“

³³ Záznam z 21. listopadu 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 68: „...so that the warr is begun: God give a good end to it!“

velmi negativně. Pepysovo nelichotivé hodnocení je pochopitelné vzhledem k jeho funkci člena rady pro Tangier: „...nejbídňější projev zbabělosti, který kdy byl spatřen..., nebyla zde ani známka odporu z naší strany, naopak se všichni v poklidu vzdali“.³⁴ Zároveň 19. prosince 1664 Angličané pod vedením Thomase Allina napadli holandský konvoj mířící z Levanty do Nizozemí, avšak zaznamenali pouze částečné vítězství.³⁵

2.2 Válka v Evropě

Oficiální vyhlášení války Spojeným provinciím dne 4. března 1665 bylo pouze formalitou a ani Samuela Pepyse nepřekvapilo, jelikož ke konfliktu se schylovalo celý předešlý rok a de facto Anglie s Nizozemím byla už nějakou dobu ve válečném stavu. Pepys pouze konstatuje vyhlášení: „Dnes byla oficiálně na Královské burze vyhlášena válka s Holandskem“.³⁶

Na jaře 1665 se anglická flotila pokusila provést blokádu holandského pobřeží, avšak v důsledku špatného zásobování se musela vrátit. Dne 3. června 1665 se vyslané holandské síly pod velením admirála Obdama střetly s Angličany v bitvě u Lowestoftu. Anglie zde potvrdila své kvality a oprávněnou sebedůvěru ve své námořní síly, když ušetřila Spojeným provinciím drtivou porážku.³⁷

S jednodenním odstupem od obdržení prvních novinek Pepys o bitvě sepsal poměrně detailní zprávu, ve které se ovšem nesoustředí na popsání bitvy a její průběh. Důraz klade na výčet škod, které utrpěly obě bojující strany, a také se soustředí na ztráty na životech, kdy v případě Anglie uvádí i jména padlých a raněných. I když se nejedná o zcela bezprostřední report, objevují se zde chybné údaje (především počty padlých a raněných), které jsou později upřesněny. Můžeme říci, že Pepysovo shrnutí bitvy vyznívá poněkud optimističtěji oproti realitě, avšak rozdílnosti spočívají pouze v detailech.³⁸

Tato bitva kromě jednoznačného vítězství přinesla i změnu ve velení. Vévoda z Yorku, dosavadní velitel tzv. „Červené squadrony“ totiž v boji málem zahynul,

---

³⁴ Joseph TANNER, *Further Correspondence of Samuel Pepys, 1662 - 1679*, Bell, Londýn 1929: „...the foulest reproach of cowardice that hath ever been ..., there being not the least show of opposition made by us, but all calmly surrendered to them.“

³⁵ RODGER, *The command of the ocean*, s. 68

³⁶ Záznam ze 4. března 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 96: „This day was proclaimed at the 'Change the war with Holland.“

³⁷ ISRAEL, *The Dutch Republic*, s. 768

³⁸ Záznam z 9. června 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 120

a proto se rozhodlo o jeho odvolání, vzhledem k jeho postavení, jakožto následníka trůnu. Pepys potvrzuje v prvních zprávách, že je vévoda v pořádku: „...vévoda, princ (Rupert), můj lord Sandwich a pan Coventry jsou všichni v pořádku: což mě tak potěšilo, že jsem téměř zapomněl na ostatní starosti“.³⁹

Je zde evidentní Pepysovo nadšení z výsledku bitvy, když píše o „největším, dosud nevídaném vítězství“. Pod vlivem radostných zpráv daroval čtyři šilinky chlapcům na ulici. Na druhou stranu ale také upozorňuje na nebezpečí, kterému byl vystavený bratr krále, když ho jen těsně minula střela a usmrtila Charlese Berkeleyho a Charlese MacCartyho: „...jednou střelou: jejich krev a mozky vletěly do vévodovy tváře“⁴⁰. Velení tedy bylo předáno princovi Rupertovi, zatímco Jakub zůstal na souši. Sandwich byl pověřen tím, aby využil nedávného vítězství a narušoval holandský obchod. Současně se snažil střetnout s De Ruyterem, vracejícím se ze Severní Ameriky, toho ovšem minul.⁴¹

Jelikož hrabě Sandwich věděl o úmyslech dánského krále připojit se ve vhodný moment k Anglii, vyslal admirála Thomase Teddimana k dánskému pobřeží. Cílem bylo zaútočit na holandský konvoj ve chvíli, kdy bude v dánském přístavu. Kvůli zpožděným rozkazům však Teddiman musel čelit spojeným silám a byl poražen.⁴²

V září 1665 hrabě Sandwich zaznamenal úspěch, když ukořistil 23 holandských lodí, z nichž dvě byly „Dutch East Indiaman“ s nákladem v hodnotě několika stovek tisíc liber. Avšak kořist si námořníci rozdělili mezi sebe.⁴³ Tato aféra, která byla využita Sandwichovými odpůrci, stála hraběte pozici admirála a jen díky královskému pardonu vyvázl bez trestu a nadále působil jako vyslanec v Madridu.⁴⁴

Důležitým okamžikem války bylo zapojení Francie do konfliktu na straně Spojených provincií. Stalo se tak 16. ledna 1666 a zapříčinilo to rozdělení Anglických sil, jelikož se Karel II. obával, že by se francouzská středomořská flotila mohla přesunout na sever a mohla by proběhnout invaze do Irska. V důsledku oslabení hlavních sil pod vedením vévody z Albemarle Anglie utrpěla porážku, když byla přechíslena velkým počtem holandských lodí. Tato čtyři dny trvající bitva dodnes stále

---

³⁹ Záznam z 8. června 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 120: „...that the Duke himself, the Prince, my Lord Sandwich, and Mr. Coventry are all well: which did put me into such joy, that I forgot almost all other thoughts“

⁴⁰ Záznam z 8. června 1665, *Tamtěž*: „... with one shot: their blood and brains flying in the Duke's face“

⁴¹ RODGER, *The command of the ocean*, s. 70

⁴² *Tamtěž*, s. 70

⁴³ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 19

⁴⁴ RODGER, *The command of the ocean*, s. 71

patří mezi největší a nejdelší námořní bitvy.⁴⁵ Je známá jako „Four days battle“ a její průběh byl slyšet až v Londýně už během prvního dne, kdy se k Pepysovi dostávají první zprávy, že někteří lidé zaslechli zvuk kanónů: „...několik lidí tvrdilo, že celé včerejší odpoledne slyšeli burácení děl“. Tyto zprávy měly za následek doplňování mužstva, což byl úkol právě pro Pepyse, který najmul 200 mužů a dvě lodě určené pro jejich transport k hlavní flotile. Tento den slyšel zvuky bitvy i král osobně společně se svým bratrem: „...Král se svým bratrem šli do parku, aby si poslechli děla flotily“. Pepys si byl dobře vědom toho, že by opětovné spojení anglické flotily mohlo zvrátit průběh bitvy nebo alespoň předejít porážce a doufá, že pomoc od prince Ruperta bude co nejrychlejší a dodává, že rozkazy o přesunu k místu nynější bitvy mu byly zaslány již 30. května – tedy jeden den po rozdělení anglických sil.⁴⁶

Pepys vyčítá Rupertovi nedostatečný spěch k místu bitvy, což popisuje jako jeho selhání a ilustruje i všeobecnou náladu, která je způsobena laxním chováním Ruperta: „...a všichni lidé mluví o selhání prince (Ruperta), který nespěchal (k místu bitvy)“.⁴⁷ Ovšem na princovu obhajobu je nutné zdůraznit, že neměl žádné naléhavé rozkazy týkající se zásahu do probíhající bitvy.⁴⁸ Navíc i sám Pepys dodává, že rozkazy byly poslané běžnou poštou, což na důležitosti rozhodně nepřidalo.⁴⁹ V den ukončení bitvy píše opět poměrně obšírnou zprávu o jejím průběhu. Znovu je zde kladen důraz na princovo připojení k Albemarlovým silám: „...a usoudili jsme, že by bylo vše ztraceno, pokud by princ nedorazil“.⁵⁰

Následovala holandská blokáda ústí Temže. Objevila se zde už myšlenka na ofenzivní úder vedený po Temži směrem k Londýnu. Tentokrát k němu však nedošlo, jelikož De Ruyter jej vyhodnotil jako nemožný a zároveň nepotřebný.⁵¹ V den svatého Jakuba (25. července 1666) na téměř stejném místě, kde se odehrála minulá bitva, se střetly soupeřící země znovu a nyní proběhla zcela opačná situace. Holanďané podleli přesvědčení, že jsou v silnějším počtu a vyrazili vstříc početnější a lépe vyzbrojené anglické flotile. Jasně vítězství na straně anglického království bylo

---

⁴⁵ RODGER, *The command of the ocean*, s. 71

⁴⁶ Záznam z 2. června 1666, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 260: „...several do averr they heard the guns all yesterday in the afternoon.“; „...They (King and Duke) went up to the Parke to hear the guns of the fleete go off.“

⁴⁷ Záznam z 3. června 1666, *Tamtéž*, s. 262 „...and all (people) talk highly of the failure of the Prince in not making more haste.“

⁴⁸ RODGER, *The command of the ocean*, s. 72

⁴⁹ Záznam z 3. června 1666, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 262

⁵⁰ Záznam ze 4. června 1666, *Tamtéž*, s. 265 „...and conclude all had been lost if the Prince had not come in.“

⁵¹ RODGER, *The command of the ocean*, s. 75

umocněno útokem na ostrovy Vlie a Terschelling. Robertu Holmesovi, který byl velitelem útoku, se podařilo zničit 160 obchodních lodí, a tím ekonomicky velmi oslabit Spojené provincie.⁵² V tento moment by zřejmě obstálo tvrzení, že Anglie byla v nejlepší pozici pro jakákoliv jednání. Neutrpla žádnou výraznější porážku a nepřítel byl citelně zasažen, co se týče ekonomické stránky.

Další vývoj konfliktu byl determinován požárem Londýna, který vypukl 2. září 1666. Během něj bylo zničeno přes 400 akrů města.⁵³ O požáru podal poměrně obsáhlou zprávu i Pepys. Zaznamenal do ní i falešný poplach, který varoval před útokem nepřítele využivšího dané situace: „...*Slyšel jsem, že byl vyvolán velký poplach ohledně francouzského a holandského útoku, který se ukázal jako planý*“.⁵⁴ Této tragédii sekundoval stále přítomný mor a také politická a hospodářská krize. Navíc během zimy 1666-1667 nebylo možné dodávat uhlí do Londýna.⁵⁵

Ke konci roku 1666 začalo vyjednávání o ukončení války, jelikož anglická flotila vzhledem k situaci nebyla schopná vyplout.⁵⁶ Pepys vidí situaci realisticky a nevěří, že tento rok by se to mohlo podařit a očekává neblahé následky této jasné nevýhody: „...*hovoříce o žalostném stavu, ve kterém nejsme schopni vyslat flotilu tento rok na moře*...“.⁵⁷

2.3 Medway a mírová smlouva v Bredě

Během roku 1667 De Ruyter ovládal oblast při jihovýchodním pobřeží Anglie a v červnu se vydal do ústí Temže, aby zasadil Angličanům tvrdý úder, což nikdo z druhé strany kanálu nečekal, a proto to také pomohlo k tak výraznému vítězství na straně De Ruytera.

---

⁵² *Tamtéž*, s. 76

⁵³ Roy PORTER, *London, a social history*. Cambridge 1995, s. 86–88

⁵⁴ Záznamy z 2-5. září 1666, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 316-322: „...*I heard that there had been a great alarme of French and Dutch being risen, which proved, nothing.*“

⁵⁵ ISRAEL, *The Dutch Republic*, s. 773

⁵⁶ RODGER, *The command of the ocean*, s. 76

⁵⁷ Záznam z 1. ledna 1667, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys, 1667*, ed. Robert Latham, vol. 8 s. 1: „... *speaking of our ill condition in not being able to set out a fleet (we doubt) this year.*“

2.3.1 Pepysův úhel pohledu na situaci před nájezdem

Pepys podlehl stejně jako zbytek vedení admirality většinovému názoru, že Holanďané nevyplují v plné síle se svojí flotilou, a že není důvod k obavám z útoku na oblast ústí Temže. „...do kanceláře, kde se dozvídám čerstvou zprávou, že nejenom Holanďané ale ani Francouzi tento rok nevyplují se svými flotilami“. Také dodává, že se objevují zprávy o mírovém jednání, jehož výsledek by byl s největší pravděpodobností výhodný pro Anglii.⁵⁸

Jelikož je ale evidentní neschopnost vyslat na moře své námořní síly, vidí Pepys důležitost v opevňování se na dosavadních pozicích. Účelem bylo znemožnění samotného útoku Spojených provincií, nebo preventivní odrazení od jeho případné realizace: „...veškerá naše snaha spočívá v opevňování se proti jejich vpádu (invazi)“.⁵⁹ Začátkem června Pepys ví, že nepřítel je na moři společně se svým spojencem – Francií. Proti tomu nemůže Anglie vzdorovat a nadále probíhají jednání v Bredě o podobě mírové smlouvy. V tuto chvíli by bylo ukončení války více než vítané pro anglickou korunu, jelikož podle Pepysových slov nepřátelské lodě dominují na moři kolem Britských ostrovů. „...spousty nepřátelských lodí dnes vítězí na moři“.⁶⁰

2.3.2 Průběh nájezdu

Výpad, který uskutečnili Holanďané proti anglickému pobřeží, byl pro Samuela Pepyse prvním okamžikem, kdy byl poprvé přímo konfrontován s válečnou realitou a nestál pouze v pozadí. Nebezpečí, které hrozilo, bylo bezprostřední a týkalo se i jeho osoby. Podle této situace také Pepys reaguje. Už to nejsou zprávy podávané s odstupem a z bezpečí, ale můžeme říci, že se jedná o report podávaný téměř z první linie, i když Pepys samozřejmě nebyl účastníkem bojů.

De Ruyter se nejprve zmocnil pevnosti Sheerness v noci z 10. na 11. června („Dnešní ráno nám píše Pett, že pevnost v Sheerness byla minulou noc dobytá“.⁶¹) a poté

---

⁵⁸ Záznam z 18. dubna 1667, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys*, 1667, ed. Robert Latham, vol. 8 s. 170: „...to the office, where the news is strong that not only the Dutch cannot set out a fleete this year, but that the French will not.“

⁵⁹ Záznam z 23. března 1667, *Tamtéž*, s. 124: „...all our care now being to fortify ourselves against their invading us.“

⁶⁰ Záznamy z 3-4. června 1667, *Tamtéž*, s. 247-251: „...so many of the enemy's ships are at this day triumphing in the sea.“

⁶¹ Záznam z 11. června 1667, *Tamtéž*, s. 259: „This morning Pett writes us word that Sheerness is lost last night.“

po prolomení obranného řetězu pokračoval dále do vnitrozemí ke Gillingham Reach, kde se mu povedlo mimo jiné zápalnými loděmi zničit loď „Royal James“.⁶²

Holand'ané ukořistili a odvěkli i vlajkovou loď „Royal Charles“, což mělo společně s vědomím, že se nepřítel dostal a odvážil tak daleko do vnitrozemí, za následek podkopání morálky a ztrátu vůle vést nadále válku: „...*...všechna naše srdce jsou nyní zaplněna žalem, kvůli nejnovějším zprávám o tom, jak Holand'ané prolomili obraný řetěz a zapálili naše lodě, zejména "Royal Charles"*“.

Pepys na svých hojně popsaných stránkách reflektuje morálku obyvatelstva, která je značně negativní. Jako projevy uvádí například odvážení cenného zboží z Londýna, které probíhá ruku v ruce s odjezdem bohatších rodin. Tyto tendence a špatnou morálku podporují zvěsti o chystající se francouzské invazi, která se údajně připravuje v Dunkirku. Také se šířily zvěsti o nepravdivých plánech Holand'anů, kteří měli mít v úmyslu zcela zničit Londýn: „...*a lidé vskutku věří tomu, že se Francouzi shromažďují se svou armádou v Dunkirku, aby uskutečnili invazi...*“.⁶³ Ke zlepšení situace nepřispívaly ani zprávy o velmi improvizované obraně, například král a jeho bratr byli osobně přítomni u potápění lodí na Temži, které měly za účel blokovat přístup do Londýna. „...*král a vévoda z Yorku byli dále po proudu za Londýnským mostem, ..., aby řídili potápění lodí u Barking Creeke, ..., za účelem zastavit holandský postup po řece: což ve mně vyvolává velké obavy*“.⁶⁴ Sám autor deníku si myslí, že vládnutí restaurované dynastie se blíží ke konci a má obavy o zachování samotného království. Východisko nebo spíše nevyhnutelnost spatřuje v revoluci, kterou neodvratně očekává: „*Opravdu se velmi bojím, že je konec s celým královstvím*“.⁶⁵

Nedostatečnou důvěru v odolání anglických sil holandské invazi můžeme demonstrovat na samotném Pepysovi, který se nezachoval zrovna nejpoctivěji, protože svůj zrak a snahu upíral k zachování svého majetku. Vyslal svého otce a svou ženu se zlatem v hodnotě 1300 liber pryč z města a dále i svého koncipienta Richarda Gibsona s dalším obnosem zlata.⁶⁶ Pokud by se mu podařilo směnit své stříbro za zlato, což bylo už v tomto okamžiku nemožné, poslal by i zbytek. Takto alespoň odeslal

---

⁶² RODGER, *The command of the ocean*, s. 77

⁶³ Záznamy z 11-13. června 1667, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys*, 1667, ed. Robert Latham, vol. 8. s. 259-266: „...*and (people) do think verily that the French, being come down with his army to Dunkirke, it is to invade us...*“

⁶⁴ Záznam z 13. června 1667, *Tamtěž*, s. 263: „...*the King and Duke of York have been below--[Below London Bridge.] to command the sinking of ships at Barking- Creeke, ..., to stop their coming up higher: which put me into such a fear.*“

⁶⁵ Záznam z 12. června 1667, *Tamtěž*, s. 262: „*I do fear so much that the whole kingdom is undone.*“

⁶⁶ Záznam z 13. června 1667, *Tamtěž*, s. 262

vzácné dary, které v minulosti obdržel, svojí sestřenicí, aby zachránil co nejvíce ze svého majetku: „...poslal jsem Kate Joyceové mé dva stříbrné džbány“.⁶⁷ K tomuto všemu si ještě zhotovil jakýsi improvizovaný pás, který si mohl obléknout a nést v něm stříbro v hodnotě 300 liber. Překvapující je ale Pepysovo uvědomění si, že nečiní nic čestného, a že by za své skutky měl nést odpovědnost, což ovšem neočekává: „...domnívám se, že v jakékoliv jiné zemi kromě té naší, by takovým lidem, kteří se zdají být tak vinní jako my, podřízli hrdlo“.⁶⁸

Na druhou stranu, když pomíneme Pepysovo panické jednání během nájezdu na Medway, upozorňuje na skvělou disciplínu holandských námořníků a jejich vzorné chování. Nekonalo se totiž žádné rabování, znásilňování ani další křivdy na civilním obyvatelstvu. Naopak Pepys oceňuje jejich sebekontrolu a nenásilnost: „Připadá mi úctyhodné, že nezavraždili žádného z našich obyvatel, nedrancovali jejich domy, ...ani že žádný dům nezapálili“.⁶⁹

2.3.3 Mírová smlouva

Po porážce u Medway byla urychlena mírová jednání a výsledkem byla mírová smlouva z Bredy z července 1667. Pro Anglii z toho vzešly následující podmínky: „Anglii je ponechán New York, navrátí ostrovy St. Estatius a Saba, podstoupí Spojeným provinciím Surinam a dřívější základnu v západní Africe (Cormatine), vzdá se nároku na ostrov Pola Run a upraví Navigační akta“.⁷⁰

Pepys samozřejmě průběh jednání sleduje a již na začátku července píše o prvních výsledcích zatím nepodepsané smlouvy: „...Coventry s sebou přináší dva nebo tři články, které nepotěší krále, jelikož omezují Navigační Akta“.⁷¹ Omezení a upravení Navigačních akt však nakonec bylo schválené. K Pepysovi se potvrzení o ratifikaci dostává až se zpožděním, stejně jako tomu bylo mnohokrát například u výsledků jednotlivých bitev. Zprávy očekává netrpělivě a udivuje se délce trvání, což

⁶⁷ Záznam z 13. června 1667, *Tamtéž*, s. 264: „... (I) did send my two silver flaggons to Kate Joyce's.“

⁶⁸ Záznam z 13. června 1667, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys*, 1667, ed. Robert Latham, vol. 8 s. 264: „... I think, in any nation but our's, people that appear so faulty as we, would have their throats cut.“

⁶⁹ Záznam z 30. června 1667, *Tamtéž*, s. 309: „It seems very remarkable to me... (they) killed none of our people nor plundered their houses, ..., not a house burned.“

⁷⁰ ISRAEL, *The Dutch Republic*, s. 774

⁷¹ Záznam z 8. července 1667, *Tamtéž*, s. 326: „... He (Coventry) brings with him two or three articles which do not please the King: as, to retrench the Act of Navigation.“

přisuzuje jakési mimořádné události, která se musela odehrát v průběhu jednání, avšak nic takového se nepotvrzuje: „...všichni si myslí, že nás od zpráv zdržuje něco mimořádného“, ⁷² ... “...mír byl právě ratifikován“.⁷³

---

⁷² Záznamy z 16-19. srpna 1667, *Tamtéž*, s. 387-391: „...every body do think that there is something extraordinary that keeps us so long from the news.“

⁷³ Záznam z 23. srpna 1667, *Tamtéž*, s. 397: „the peace being now ratified.“

3 Pepysův postoj ke vstupu do války proti Spojeným provinciím

Samuel Pepys byl spíše umírněný ve vztahu k blížícímu se střetu. Jako člen instituce (Navy Board), která měla v budoucnu nést tíhu bojů, se Pepys přirozeně zajímal o vývoj situace za kanálem La Manche i v Anglii. V deníku je mnohokrát zmíněná diskuze na toto tehdy aktuální téma. Pepys si takto postupně vyprofiluje svůj vlastní názor a postoj k hrozbě konfliktu.

3.1 Formování Pepysova názoru

První zmínka v Pepysově deníku o hrozícím konfliktu s Nizozemím je z léta roku 1662, tedy téměř tři roky před oficiálním vyhlášením války. Pepys vyjadřuje jisté pochybnosti a již tehdy rozhodně nebyl příliš nakloněn námořnímu střetu. Podle jeho úvah už jen příprava pěti lodí, které by měly vyplout na moře, představuje velký problém.⁷⁴

Vzhledem k situaci v královském námořnictvu to není překvapující. Po restauraci se muselo potýkat s předchozími dluhy a nedostatkem peněz, což řešila uzavíráním půjček, nebo zdržováním vyplacení mezd námořníkům, kterým byly přislíbené určité úroky.⁷⁵

Už samotný mechanismus jakým byly distribuovány peníze námořníkům, byl špatný. Namísto hotových peněz dostávali tzv. „tickety“, které sloužily místo hotových peněz jako výplaty a měly být následně proplacené. Avšak kvůli prohlubujícímu se deficitu byly platby prodlužované a námořníkům zůstávaly pouze téměř bezcenné lístky, které se tedy snažili prodávat alespoň pod cenou.⁷⁶

Neefektivní způsob vyplacení mezd námořníkům poté mohl mít dopad i na morálku bojujících mužů. Pepys se setkal s takovým projevem, když se mu donesla zpráva o námořnících údajně vykřikujících během nájezdu na Medway, že nyní bojují pro opravdové peníze. S problémem nespokojených a nevyplacených mužů se Pepys seznamuje již v prvním roce války, když se rebelující námořníci odvažují i k jisté formě násilí před jeho vlastní kanceláří: „...do kanceláře, kde jsem se dlouho zdržel,

---

⁷⁴ Záznam z 28. července 1667, in Samuel PEPYS, *The Diary of Samuel Pepys*, 1667, ed. Robert Latham, vol. 8 s. 356

⁷⁵ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 216

⁷⁶ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 177

znepokojený tím, že celé odpoledne zde bylo sto námořníků, kteří kleli, proklínali nás, rozbíjeli okna a přísahali, že příští úterý zbourají naše sídlo (Greenwich Palace)“.⁷⁷ Z Pepysova okolí zaznamenala jeho švagrová další doklad špatné morálky, když mu v dopise referovala o mužích inklinujících ke službě v holandském námořnictvu, než v tom královském.⁷⁸

Dle Pepyse Anglie v roce 1662 není připravena na válku na moři z výše uvedených důvodů a doufá, že vyplutí alespoň dvaceti lodí bude mít dostatečný demonstrativní účinek, díky němuž by se mohlo předejít konfliktu.⁷⁹ O rok později po rozhovoru s obchodníkem Williamem Cutlerem⁸⁰ vyslovil názor, který je v průběhu dalších měsíců předcházejících válce velmi konzistentní. V zásadě počítal s možností, že válka může kdykoliv začít, ale obával se jisté nepřipravenosti na straně Anglie: „Doufám, že budeme v dobrém stavu, až (válka) vypukne“.⁸¹ Fakt, že právě Cutler, jakožto člověk pohybující se v obchodní sféře, v rozhovoru upozorňuje na pravděpodobnost války, naznačuje charakter budoucího konfliktu.

O měsíc později, podle informací, které měl Pepys od George Cartereta (Treasurer of the Navy⁸²) se na konci roku 1663 k válce neschylovalo, i když podle jeho slov bylo jisté, že časem vypukne v důsledku střetu zájmu v oblasti obchodu: „...řekl mi, že nyní nevidí pravděpodobnost začátku války s Holandskem, ..., za nějaký čas rozhodně přijde avšak ne nyní., naše zájmy se střetávají, a to ve sféře obchodu“.⁸³ O tom, že se bude jednat o komerční konflikt, se Pepys ujistuje v dalších diskuzích v průběhu roku 1664, kdy například kapitán Coecke vyslovil zajímavou myšlenku, že ve sféře obchodu není místo pro dva silné rivaly jako je Nizozemí a Anglie.⁸⁴ Pepys přirozeně sympatizuje s anglickými obchodníky a jejich zájmy, ale zároveň si je vědom neadekvátního stavu námořnictva.⁸⁵

George Carteret později opravdu přiznává, že obchod je oním střetem zájmů, který je hlavním důvodem eskalace konfliktu: „...Carteret nyní opravdu přiznává, že

---

⁷⁷ Záznam z 4. listopadu 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 188: „...I to the office and there late, and much troubled to have 100 seamen all the afternoon there, swearing below and cursing us, and breaking the glasse windows, and swear they will pull the house down on Tuesday next.“

⁷⁸ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 177

⁷⁹ Záznam z 28. června 1662, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 269

⁸⁰ William Cutler – velmi vlivný obchodník na londýnské burze (BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 215)

⁸¹ Záznam z 2. října 1663, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 439: „I hope we shall be in good condition before it comes to break out.“

⁸² Joseph TANNER, *Samuel Pepys and the Royal Navy*, Cambridge 1920, s. 19

⁸³ Záznam z 19. listopadu 1663, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 457

⁸⁴ Záznam z 2. února 1664, *Tamtéž*, s. 483

⁸⁵ Záznam z 9. února 1664, *Tamtéž*, s. 485

právě obchod přinesl všechny tyto problémy, které jsou mezi námi a Holanďany".⁸⁶ Náklonnost k blížící se válce Pepys přisuzuje královskému dvoru: „...*celý dvůr je posedlý válkou s Holandskem*". Ale sám vyjadřuje pochybnosti a není zatvrzelým zastáncem střetu s Nizozemím: „...*je to něco, čeho bychom se měli spíše obávat, nežli po tom toužit*".⁸⁷

Zatímco ve zmiňovaném roce 1662 rozhodně nebyl zastáncem otevřeného konfliktu, tak o dva roky později zřejmě pod vidinou osobních i státních zisků není vyloženým odpůrcem. Podle zákulisních informací, které se k Pepysovi dostávají, je vědomí o nevyhnutelnosti války stále přítomné i přes to, že on i další jeho přátelé nebo spolupracovníci vědí o nedostacích. Tlak ze strany obchodních společností také přispívá k rychlejšímu vývoji situace.⁸⁸ Podle Williama Coventryho k boji v nejbližší době nedojde. Svě tvrzení dokládá dopisem od svého bývalého zaměstnavatele – George Downinga (nyní stále vyslanec v Haagu), ve kterém jasně píše o vůli zachovat status quo.⁸⁹

Později, v jednom z jejich dalších rozhovorů Coventry odhaluje skutečné škody, které utrpěli Holanďané Holmesovým zásahem v západní Africe. Holandské „neodevzdání“ Poloronu⁹⁰ nebo snaha o vytvoření obchodního monopolu v Indii⁹¹ jsou oproti Holmesovým aktivitám zanedbatelné. Coventry odhaluje Pepysovi také skutečnou (odhadovanou) míru škod.⁹² Přesto, že panuje všeobecný názor, že Anglie je v lepší pozici oproti svému budoucímu nepříteli, Samuel Pepys tento názor nekvičuje a nesouhlasí s ním: „*Zdá se, že všichni toužíme po válce, myslíme si, že nyní máme výhody nad nepřitelem; pokud jde o mne, obávám se jí.*“.⁹³

Pepys, který je sice smířený s nevyhnutelností války, je ale zklamán stavem královského loďstva a tempem příprav. Několikrát v roce 1664 zdůrazňuje nedostatečnou připravenost na konflikt. Podle jeho názoru Anglie v porovnání se Spojenými provinciemi zaostává. Kritika je namířena i vůči administrativě, je tedy

---

⁸⁶ Záznam z 22. prosince 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 75: „...and (Carteret) do now confess that the trade brought all these troubles upon us between the Dutch and us.“

⁸⁷ Záznam z 22. února 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 490: „...all the Court are mad for a Dutch war...“; „...it was a thing rather to be dreaded than hoped for.“

⁸⁸ Záznam z 2. dubna 1664, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 373-374

⁸⁹ Záznam z 13. dubna 1664, *Tamtéž*, s. 377-378

⁹⁰ Poloron, neboli dnešní Pulo Run, je území v Indonésii, které mělo být na základě mírové smlouvy z první anglo-holandské války předáno do rukou Anglie

⁹¹ Záznam z 9. února 1664, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 350-351

⁹² Záznam z 29. května 1664, *Tamtéž*, s. 387-388

⁹³ Záznam z 30. dubna 1664, *Tamtéž*, s. 381: „...*We all seem to desire it, as thinking ourselves to have advantages at present over them; for my part I dread it.*“

kritický i vůči své osobě. Není spokojen s prací svojí i svých spolupracovníků a obává se, že nenaplnují požadavky a kvality, které by člověk na takovém místě měl náležitě mít: „...*jsem velmi znepokojen při pomýšlení, kam nás přivede naše pomalé tempo, jelikož neděláme v našem úřadě nic, co by měli vykonávat lidé schopni vést válku.*“⁹⁴

Pepys se unáhlil, když konstatoval již 21. listopadu 1664 začátek rozběhnutého konfliktu. Nechal se mimo jiné zřejmě ovlivnit zprávou o záboru lodí jeho společníka Williama Warrena. Po akci kapitána Teddimana, který přivlekl dvacet lodí budoucího nepřítele do anglických přístavů, neměl už Pepys pochyb ani naději v zachování mírového stavu mezi oběma zeměmi.⁹⁵ To bylo samozřejmě předčasné, vztahy sice byly velmi napjaté a oba státy válku očekávaly a fakticky se v ní i nacházely. Ovšem oficiální vyhlášení války Spojeným provinciím proběhlo až dne 4. března. Jednalo se pouze o formalitu. Nikoho z okolí Samuela Pepyse nepřekvapilo, jelikož se jednalo o pozvolné zvyšování napětí, které vyústilo v oficiální začátek konfliktu.

3.2 Pepysovo podmiňování vstupu do konfliktu

Smířený s nevyhnutelností války, ale také vědom si některých benefitů z ní plynoucích, Pepys podmiňuje vyhlášení několika faktory. Za prvé zdůrazňuje významnou strategickou výhodu případného spojení s Francií. Už na začátku roku 1664 Pepys přichází se zajímavou myšlenkou, která má své logické opodstatnění, tedy, že vstup Anglie do války s Nizozemím je nerozumným krokem, pokud by se vhodnými diplomatickými jednáními nepodařilo zapojit Francii do konfliktu jako svého spojence. Spojené provincie by byly nucené vést válku jak na moři, tak na souši.⁹⁶ Zpočátku ani nevěřil možnému spojení Nizozemí a Francie.⁹⁷ Toto jeho přesvědčení mohlo pramenit z proměněných mezinárodních vztahů, neboť Francie už nepředstavovala tradiční hrozbu, nyní byla nahrazena Španělskem. Zároveň není z Pepysova pohledu jisté, zdali se Anglie může spoléhat na případné zapojení Švédska: „...*není jisté, zdali Švédsko bude naším přítelem nebo nikoliv*“. Tuto pochybnost vyjádřil na sklonku roku 1664, tedy tři měsíce před začátkem války.⁹⁸

---

⁹⁴ Záznam z 10. září 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 48: „...and (I) much troubled to think what the end of our great sluggishness will be, for we do nothing in this office like people able to carry on a war.“

⁹⁵ Záznamy z 14. 21. listopadu 1664, *Tamtéž*, s. 67, 68

⁹⁶ Záznam z 22. února 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 490

⁹⁷ Záznam z 11. ledna 1662, *Tamtéž*, s. 223

⁹⁸ Záznam z 23. prosince 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 75

Pokud se týká dalších potenciálních spojenců, zmiňuje se Pepys o postoji dánského krále, který měl tendence stavět se na stranu Anglie. Ovšem dále uvádí nevěrohodnost tohoto tvrzení: „*William Batten nás s jistotou informuje, že dánský král oznámil svůj úmysl stát za anglickým králem, ale jak jsem slyšel, jedná se o naprostý nesmysl*“.⁹⁹ Jak víme, dánský král měl opravdu v úmyslu vstoupit do války, ve chvíli, kdy by to bylo výhodné pro Dánsko.¹⁰⁰ Bohužel pro Anglii vinou zpožděných rozkazů dánská obrana zaútočila na anglické námořní síly a tím byl znemožněn příklon Dánska na stranu Anglie.

Dále Pepys vidí jako nezbytné důkladné přípravy na válku a zejména rozšíření loďstva („...*Sandwich je zpět, ..., pouze s osmi loděmi, které jsou nebo by mohly být snadnou kořistí pro Holanďany, pokud by věděli o naší slabosti a neschopnosti urychleně vypravit na moře další lodě*“.¹⁰¹).

Velmi důležité podle Pepyse je také vstoupit do války s Nizozemím se souhlasem parlamentu a schváleným rozpočtem pro vedení války, jelikož si je vědom, jaké výdaje byly potřeba na předešlý konflikt s Nizozemím: „*Sir Philip Warwicke mi řekl, že jeden rok předchozí války s Holandskem stál 1,623,000 liber*“.¹⁰²

Již 30. dubna 1664 parlament předběžně vyjadřuje podporu králi i v podobě finanční pomoci, ale přesná částka není dohodnuta: „*Parlament králi slibuje pomoc v podobě svých životů a majetku*“.¹⁰³ Ale nepředpokládá se, že by se králi nedostalo potřebných peněz, jak tvrdí mimo jiné člen Dolní sněmovny Thomas Crew.¹⁰⁴ Následně se jednání parlamentu odkládá na listopad roku 1664.¹⁰⁵

Pepys hrál velmi významnou roli v tomto „zápasu“ o peníze. Jak sám píše a vyzdvihuje, mohl být užitečný v momentě, kdy měl vypracovat zprávu, jaké výdaje putovaly na dosavadní střetávání Anglie a Spojených provincií na moři během roku,

---

⁹⁹ Záznam z 1. listopadu 1665, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 549: „...*who (William Batten) tells us for certaine that the King of Denmark hath declared to stand for the King of England, but since I hear it is wholly false.*“

¹⁰⁰ RODGER, *The command of the ocean*, s. 70

¹⁰¹ Záznam z 27. srpna 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 45: „...*Sandwich is come back, ...,with only eight sayle, which is or may be a prey to the Dutch, if they knew our weakness and inability to set out any more speedily.*“

¹⁰² Záznam z 22. listopadu 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 68: „*He (Sir Philip Warwicke) told me, that one year of the late Dutch warr cost L1,623,000.*“

¹⁰³ Záznam z 30. dubna 1664, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 381 „*The Parliament promises to assist the King with lives and fortunes.*“

¹⁰⁴ Záznam ze 17. srpna 1664, *Tamtéž.* 416

¹⁰⁵ Záznam z 20. srpna 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 43-44

který postupně ústil v otevřený konflikt. Ve spolupráci s Phillipem Warwickem¹⁰⁶ se Pepys snaží náklady za rok 1664 vyčíslit na co největší částku, od čehož by se odvíjela uvolněná částka od Parlamentu: „...*kde jsme s Phillipem Warwickem dlouho zkoumali, co můžeme udělat, abychom minulý rok nafoukli, jak jenom můžeme*“.¹⁰⁷ Zároveň je Pepys Warwickem upozorněný na současnou „poslušnost“ parlamentu. Tento stav se podle Warwicka může odrazit v konečné částce, která bude k dispozici králi. Pepys tak učinil, když využil informací od kolegy, aby dosáhl maximální možné sumy, která měla být následně předložená parlamentu. „...*odhadl jsem to na 852 700 liber, ale Bůh ví, že je to jen, abych vylekal Parlament a donutil jej uvolnit více peněz*“.¹⁰⁸

Nejprve se konal dne 24. listopadu 1664 projev Karla II. před parlamentem, kde zdůvodňoval potřebu peněz a následujícího dne, tedy 25. listopadu 1664, parlament opravdu schválil částku pro krále na vedení války v celkové výši 2 500 000 liber, což Pepys přivítal s neskrývavou radostí, mimo jiné i proto, že měl svůj podíl zásluh na takovéto sumě. Celých 2,5 milionu liber náleželo přímo námořnictvu: „...*od pana W. Battena jsem se doslechl, že sněmovna dala králi k dispozici pro vedení války 2,500,000 liber*“.¹⁰⁹

Tato suma byla určena na financování válečných účelů po dobu dvou a půl let. Nejprve se 2,5 milionu liber jeví jako adekvátní a velmi štedrá částka, ale už 3. prosince 1664 je Samuel Pepys zpochybnil, jakožto nedostatečné množství peněz.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ Phillippe Warwicke – Roku 1660 byl povýšen do rytířského stavu a rok poté se stává členem parlamentu a sekretářem lorda Southhamptona

¹⁰⁷ Záznam z 22. listopadu 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 68: „where with Sir Philip Warwicke long studying all we could to make the last year swell as high as we could.“

¹⁰⁸ Záznam z 25. listopadu 1664, *Tamtéž*, s. 69: „...*I have brought it to appear L852,700; but God knows this is only a scare to the Parliament, to make them give the more money.*“

¹⁰⁹ Záznam z 25. listopadu 1664, *Tamtéž*, s. 69 „...*at Sir W. Batten's hear that the House have given the King L2,500,000 to be paid for this warr.*“

¹¹⁰ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 247

4 Pepysova práce během konfliktu a z ní plynoucí výhody a zisky

Hlavní náplní Pepysovy práce během války bylo víceméně to samé jako v době míru, ovšem vše probíhalo v mnohem horečnějším tempu, kdy mu nezbývalo tolik volného času. „...už šest měsíců jsem v neděli neslyšel žádnou hudbu“.¹¹¹ Jeho povinnosti spočívaly především v zásobování a udržování námořnictva a také musel řešit otázku peněz (vyplácení námořníků, nákup materiálů atd.).¹¹² Když si uvědomíme, že královské námořnictvo bylo v té době největším zaměstnavatelem v zemi, pochopíme, že se muselo jednat o řadu komplexních a nelehkých úkolů.

4.1 Výhodné kontrakty

Pepys v zásadě měl obstarat, aby námořnictvo mělo vše náležité pro vedení války. Pokud se týká materiálů, jednalo se hlavně o plachtovinu, vesla, provazy, lana, konopí, trámy a různé kovářské práce. Dále bylo nutné zajistit kvalitní posádky lodí, mezi nimiž nesměli chybět loďmistr, dělostřelci, tesaři a další běžní členové posádky.¹¹³ V případě zakázek na výše zmíněné materiály bylo možné nakupovat od soukromých dodavatelů a zároveň si zajistit provizi i pro svoji osobu, což pochopil i Pepys. Tuto strategii praktikoval už před válkou, avšak během námořního konfliktu bylo více možností jak profitovat ze zakázek pro námořnictvo. Například když ještě před válečným rokem 1665 uzavřel kontrakt s Williamem Warrenem („...mimo jiné jsem uzavřel skvělý kontrakt na 40,000 liber s panem W. Warrenem...“.¹¹⁴), zajistilo mu to v budoucnu podíl na dalších zakázkách a dohodu mezi oběma společníky, ve které mělo náležet 100 liber Samuelu Pepysovi za ochranu každé jednotlivé lodi Williama Warrena. Sám Pepys si až trochu s údivem uvědomuje, jak velkou moc drží ve svých rukou jako jednotlivec a jak ji může přetavit ve svůj vlastní prospěch: „Dobrý bože! Když vidím, co může člověk udělat,..., smlouva jimi podepsaná pouze po jediném

---

¹¹¹ TANNER, *Further Correspondence of Samuel Pepys*, s. 45: „...I have heard no music but on Sunday these six month.“

¹¹² TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 177

¹¹³ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 237

¹¹⁴ Záznam z 16. července 1663, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 294: „...and among other things made a great contract with Sir W. Warren for 40,000...“

*přečtení, bez jakéhokoliv zájmu nebo prodiskutování buď kvality, ceny, kvantity nebo potřeby (daného zboží)“.*¹¹⁵

Jeho deník nám v tomto může posloužit jako jakýsi odraz jeho svědomí, kdy odmítal některé nabídky blížící se svojí povahou k úplatku, a jiné přijímal, uvědomující si, že jeho čin je na hranici morálky. Z tehdejšího pohledu byl význam slova „úplatek“ poněkud posunutý a odlišný od současné reality. To dokládá například fakt, že sám hrabě Sandwich Pepysovi vysvětluje, že různé dary a odměny jsou naprosto běžnou rutinou.¹¹⁶ Na druhou stranu se Pepys snažil ceny za materiál či služby držet co nejnižší, aby ušetřil státní peníze. Byly ovšem i případy, kdy musel přijmout neodpovídající vysokou cenu, jelikož nebylo další nabídky. Například z důvodu nutnosti udržení chodu v loděnicích v Chathamu musel odsouhlasit nákup konopí, kdy cena jedné tuny dosahovala 55 liber, což byla větší částka, než kterou by byl za jiných okolností ochoten zaplatit.¹¹⁷

Jako případ, ve kterém mohly být všechny strany spokojené, je možné uvést nákup vlajek, ze které Pepysova provize činila 50 liber. Královské pokladně přitom ušetřil, jelikož vybral nejvhodnějšího obchodníka. Jednalo se o delší proces a již na začátku Pepys akcentuje svoje „právo“ na provizi kvůli jeho dobře provedené práci a dobrému výběru dodavatele: „...*jak vím, tak ušetřím peníze králi, a taktéž doufám, že dostanu trochu peněz za mé útrapy a vystavování se riziku*“.¹¹⁸ Zde se naskýtá vzhled do tehdejšího pojetí služby (v tomto případě státního zaměstnance). Profit je neoddělitelnou součástí výkonu Pepysovy práce, ze které se ostatně odvíjí a vůbec mu nepřipadá jako něco neobvyklého nebo dokonce nemorálního. Obchod byl tedy uzavřen 28. ledna 1665 a Pepysovi z toho plynulo výše zmíněných 50 liber.

---

¹¹⁵ Záznam z 10. září 1663, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 308: „*but, good God! to see what a man might do..., (contract) signed to by them upon the once reading of it to them, without the least care or consultation either of quality, price, number, or need of them.*“

¹¹⁶ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 133

¹¹⁷ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 242

¹¹⁸ Záznam z 8. října 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 56: „...*as I know I shall save the King money, so I hope to get a little for my pains and venture of my own money myself.*“

4.2 Tangier

Jak již bylo zmíněno, Pepys byl již od roku 1662 členem rady pro tuto oblast a o rok později přijal další funkci – pokladníka rady pro Tangier. Jelikož tato relativně nová kolonie potřebovala zásobování stejně jako každá jiná, nabízela tak prostor pro Pepyse a naplňování jeho zájmů v podobě zvětšování jeho majetku. Opět zde byla možnost uzavírání kontraktů a smluv za určitou provizi obchodníkům, kteří tak dostali možnost zásobovat svým zbožím pobřeží Tangieru.¹¹⁹ I takové výhody přinášela výše zmíněná funkce.

4.2.1 Společný kontrakt s kapitánem Grovem

Už před válkou, pouze ještě jako člen rady pro Tangier, se Pepys snažil profitovat z obchodu s touto kolonií a ani zdaleka se nesnaží skrývat své úmysly, jejichž cílem je jeho podíl z určitého kontraktu. Začíná spolupracovat s kapitánem Grovem. Účelem této kooperace je mít podíl na zisku z najímání lodí určených pro Tangier: *„Dnes večer za mnou přišel kapitán Grove ohledně najímání lodí pro Tangier. Naznačil jsem mu, že bych z toho chtěl mít zákonný profit, načež mi slíbil, že mne bude informovat o všech jeho příjmech, a že z nich budu mít svůj podíl“*.¹²⁰

Jeho jednání a absence pocitu viny jsou zajisté důsledkem tehdejších zvyklostí a praxí, kdy bylo zcela normální podílet se takovými praktikami na obchodu.¹²¹ Sám Pepys zdůrazňuje jedno spojení – *„zákonný profit“*. Z dnešního hlediska se možná jedná o úplatek, avšak v tomto případě se Pepys pohyboval v mezích tehdejších konvencí. Navíc velmi často zmiňuje výhody plynoucí z jeho jednání pro krále a korunu.

4.2.2 Zásobování posádek

V roce 1664, tedy v době kdy už konflikt mezi Anglií a Nizozemím eskaloval, se Pepysovi naskytla další výhodná spolupráce. Tentokrát se jednalo o společníky Alsoppa, Lanyona a Yeabslyho, se kterými začíná jednat na začátku července 1664

---

¹¹⁹ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 196

¹²⁰ Záznam z 25. března 1663, in PEPYS, *The Diary*, vol. 1 s. 369: *„This evening came Captain Grove about hiring ships for Tangier. I did hint to him my desire that I could make some lawfull profit thereof, which he promises that he will tell me of all that he gets and that I shall have a share.“*

¹²¹ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 196

o dodávkách jídla posádkám umístěné v Tangieru: „...rozhovor s Alsopem a Lanyonem o dodávkách jídla do Tangieru, z čehož, doufám, budu něco mít.“¹²²

V průběhu měsíce si Pepys vypočítává, jak velké množství peněz může očekávat a dochází až k částce 300 liber za jeden rok, což se nakonec podařilo mezi jeho společníky dohodnout. Ovšem Alsopp onemocní, následně i umírá, a proto ze spolupráce mělo sejít, avšak podařilo se tento kontrakt uzavřít a jak opět Pepys dodává, podařilo se mu ušetřit státní pokladně 5000 liber ročně, přičemž jemu samotnému náleží 300 liber.¹²³

I během měsíců vedoucích k válce a následných válečných let si byl Pepys vědom obrovského potenciálu, který skýtal Tangier a především obchod s ním. Pepys vždy těžil ze zakázek, jelikož v první řadě myslel na státní, ale i svůj vlastní zisk. Můžeme říci, že kdykoliv Pepys uzavřel nějaký kontrakt nebo zakázku týkající se anglické kolonie na pobřeží severní Afriky, tak záhy vyjadřoval své přání podílet se částečně na zisku. Jak píše autor jedné z Pepysových biografí, nebylo v jeho povaze, aby pozoroval peníze proudící z Tangieru, aniž by se nepokusil nasměrovat tok peněz ke své osobě.¹²⁴ Navíc tyto tendence jsou přirozené a pochopitelné, když je brán v potaz jeho úřední postavení.

4.2.3 Obsese Tangierem

Z těchto uvedených důvodů Pepys vždy vzhlížel ke kolonii na západním pobřeží Afriky. Už kvůli obchodním aktivitám a financím z nich plynoucích, se obával, že na tomto místě vypukne válka. Na tento fakt několikrát ve svém deníku upozorňuje. Často vede rozhovory se svými spolupracovníky nebo společníky. Jeho obsese tímto novým anglickým územím není nelogická. Benefity a jeho úřední postavení (člen rady pro Tangier) determinovaly jeho úvahy a obavy. Předpovídá, že Spojené provincie zaútočí na tomto místě, a proto právě zde by se měla Anglie dobře připravit: „...jak jsem se doslechl, tak Holanďané netouží oteplít vztahy, ale naopak chtějí poslat kvalitní flotilu do Guinei, aby se nám zde postavila“.¹²⁵ Během posledních pár měsíců před vyhlášením války Pepys informuje o snaze námořních velmocí vyslat na moře své

---

¹²² Záznam z 2. července 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 25: „with Alsopp and Lanyon about the Tangier victualling, wherein I hope to get something for myself.“

¹²³ Záznam z 10. září 1664, *Tamtéž*, s. 49

¹²⁴ OLLARD, *Pepys*, s. 120

¹²⁵ Záznam z 28. července 1664, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 411: „... (Dutch) desire not to compliment us at all, as far as I hear, but to send a good fleete to Guinny to oppose us there.“

flotily, a to právě do oblasti severní Afriky: „*Všechn spěch je kvůli připravení flotily na cestu do Guinei*“.¹²⁶

Poté, co byl Pepys jmenován do funkce pokladníka komise pro Tangier se navíc přidává další úřední zodpovědnost za zmiňovanou oblast. V jeho pracovní kompetenci a náplni je mimo jiné shánění a najímání lodí a posádek, které měly mířit k pobřeží severní Afriky. Nakonec k ničemu takovému nedošlo a námořní síly dvou zemí se střetly nedaleko jejich pobřeží v bitvě u Lowestoftu. Avšak po celý rok se setkáváme v deníku se zprávami, které naznačují, že začátek konfliktu bude zcela jistě v oblasti západní Afriky – ať už jej Pepys pojmenovává jakkoliv (Tangier, Guinny, Streights).

4.3 Skandál s přerozdělením kořisti

Po bitvě u Lowestoftu, ze které Anglie vyšla jako suverénní vítěz, se hrabě Sandwich vydal na moře, aby zužitkoval předešlé vítězství. Měl tak rozvinout úspěch a ovládnout prostor kolem britských ostrovů. I přesto, že se mu původní záměr nepodařilo realizovat, ukořistil alespoň několik holandských lodí s velmi cenným nákladem. Tato akce, která se zpočátku jevila jako triumf, byla později hodnocená jako velký skandál hraběte Sandwiche, který zapříčinil jeho mocenský pád. Samuel Pepys byl s touto kauzou blízce spojen, ale naštěstí pro jeho osobu to nemělo žádný následný dopad: „*...novinky o Lordu Sandwichovi, který se střetl s částí holandských sil a ukořistil dvě lodě holandské Východoindické společnosti a také šest nebo sedm dalších lodí*“.¹²⁷

Pepys podává informace o tomto úspěchu s velkým zadostiučiněním a radostí. Má k tomu dva důvody. Vnímá šanci finančního zisku pro stát a z toho plynoucí možnost obohatit sám sebe – skutečná cena nákladu lodí holandské Východoindické společnosti se pohybovala v rozmezí stovek tisíc liber.¹²⁸

Pepys v tento moment hledí na své vlastní zisky. Uzavírá spolupráci s „kapitánem“ Coeckem a díky půjčce od Williama Howeho (Admiral Deputy's Treasurer) spolu kupují podíl z ukořistěných lodí.¹²⁹ Po 22. září 1665 uzavírá ještě další obchody opět spolu s Coeckem, z čehož si vyžádal profit 600 liber. I přes to, že v říjnu

---

¹²⁶ Záznam z 8. září 1664, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 49: „*All haste made in setting out this Guinny fleet...*“

¹²⁷ Záznam z 10. září 1665, *Tamtéž*, s. 162 „*...news of my Lord Sandwich's meeting with part of the Dutch; his taking two of their East India ships, and six or seven others.*“

¹²⁸ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 178

¹²⁹ Záznam z 16. září 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 165

bylo zboží Pepysova společníka zabaveno a objevily se pochybnosti o správnosti jednání v případě rozdělování kořisti, Pepysovi se 13. listopadu 1665 podařilo zboží získat zpět do rukou Coeckeho:¹³⁰ „...převzal můj podíl, což mi zajistilo zisk ve výši 500 liber, ..., s radostí v srdci jsme oslavovali až do večera“.¹³¹

Do konce roku se Pepysovi podařilo ukončit veškerou spoluprací s kapitánem Coeckem, když mu prodal 13. listopadu 1665 celý svůj podíl, což zamezilo případnému stíhání a nadále nebyl spojován s touto kauzou - na rozdíl od hraběte Sandwiche.¹³² Již 10. října 1665 se Pepys doslýchá nepotvrzené zprávy o kapitánech, kteří si stěžovali na Sandwichovo jednání, když dovolil „rozkradení“ kořisti, která měla náležet státu a nikoliv námořníkům: „,,Kapitán Coecke mne informuje, že pan G. Ascue tvrdí, že už od začátku byl proti (rozdělování) zboží z obchodní lodi...“.¹³³ Právě kapitáni Myngs a Ascue (Ayscue) byli mezi těmi, kteří se postavili přerozdělování kořisti a nyní obviňovali hraběte Sandwiche a dovolávali ho k odpovědnosti: „Slyšel jsem, ..., že Mings v Oxfordu z něčeho obvinil mého lorda, pravděpodobně se to týká toho zboží...“.¹³⁴

Vévoda z Albemarle nebo William Coventry mluví v případě této kauzy týkající se ukořistěných lodí o zpronevěře a například Carterer doporučuje hraběti Sandwichovi zvýšenou opatrnost.¹³⁵ Političtí odpůrci Sandwiche jeho chybu využili ve svůj prospěch a k jeho diskreditaci. Nakonec byl díky královskému pardonu omilostněn.¹³⁶

---

¹³⁰ BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 274

¹³¹ Záznam z 13. listopadu 1665, in Samuel PEPYS, *The shorter Pepys*, ed. Rober Latham, s. 553: „he did undertake under his hand to secure me in L500 profit, ..., and so with extraordinary inward joy we parted till the evening.“

¹³² BRYANT, *Samuel Pepys*, s. 274

¹³³ Záznam z 10. října 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 179: „He (cpt. Coecke) tells me that Sir G. Ascue says, that he did from the beginning declare against these [prize] goods...“

¹³⁴ Záznam z 14. října 1665, *Tamtéž*, s. 181 „I hear, ..., that Mings at Oxford did impeach my Lord of something, I think about these goods...“

¹³⁵ TOMALIN, *Samuel Pepys*, s. 179

¹³⁶ *Tamtéž*, s. 181

5 Pepysovo střetávání s válečnou realitou

Jak už bylo v předchozích kapitolách zmíněno, Samuel Pepys většinu dní během válečného střetnutí sledoval ze svého zákulisního pohledu, který byl oproštěn od střelby z kanónů, zraněných námořníků a jiných jevů spjatých se samotným válčením. Dokonce i jeho přímé zkušenosti s plavbou na moři byly mizivé, což musel kompenzovat vytvářením modelů jednotlivých lodí a častými soukromými „exkurzemi“ do doků, ve kterých měl šanci přiučít se detailům z dané oblasti. Pouze prostřednictvím zpráv, reportů, rozhovorů, úřední a osobní korespondence se dovídal novinky z boje. Avšak ne vždy tomu tak bylo. V této kapitole budou popsány situace, kdy už nešlo o zprostředkované zážitky a zkušenosti. Objeví se zde momenty, ve kterých Samuel Pepys na „vlastní kůži“ prožívá situace spjaté s válkou. Jedná se v zásadě o jakýsi kontrast k jeho odosobněnému pohledu z kanceláře Navy Board.

5.1 Na palubě holandské obchodní lodi

Lodě holandské Východoindické společnosti přepravovaly cenné zboží, převážně koření z území rozprostírající se mezi mysem dobré Naděje a Magalhãesovým průlivem. Stejně jako jiné obchodní společnosti měla ta nizozemská výsadní právo čili monopol na obchod s výše zmíněnou oblastí. Ukořistění takovýchto lodí bez toho, aby byly při boji poškozeny, muselo nutně znamenat velký úspěch pro útočníka. Není tedy nijak zvláštní, když Samuel Pepys po záboru několika lodí tohoto typu dává neskrytě najevo své nadšení: „*Tato šťastná zpráva mne tak potěšila, že ani nevím, jak ji slovy vyjádřit*“.¹³⁷ Navíc zásluhy na tomto úspěchu měl „jeho“ lord Sandwich – nadšení tedy má své opodstatnění (i kvůli možnosti profitovat z tohoto vítězství viz předchozí kapitola).

I přes to, že veškeré snahy o získání podílu z kořisti Pepys včas ukončil a rozvázal spolupráci se svým společníkem, přinesly mu holandské lodě neobyčejnou zkušenost. Pepys, zvyklý na „pouhé“ uzavírání obchodních kontraktů týkající se různorodého zboží, byl najednou vržen do reality a mohl skutečně vidět, o jaký cenný náklad se jedná. Svůj údiv dokládá na stránkách deníku, když se ocitá v nákladním prostoru lodi tři dny poté, co se vzdal veškerých svých snah získat částečný podíl

---

¹³⁷ Záznam z 10. září 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 162: „*This newes do so overjoy me that I know not what to say enough to express it.*“

z nákladu – tedy 16. listopadu 1665: „*Edmund Pooly mě vzal dolů do podpalubí lodě Východoindické společnosti a zde jsem spatřil největší bohatství rozházené v tom největším zmatku, jaký člověk může jen vidět. Ve všech spárách byl pepř, po kterém se chodilo; brodil jsem se po kolena v hřebíčku a muškátových oříšcích, kterých byly plné místnosti. Hedvábí bylo svázané do balíků, ... Poté, co jsem viděl něco tak vznešeného, do té doby nevidaného v mém životě, jsem se nalodil na druhou loď*“.¹³⁸

Fakt, že Anglie tehdy měla jenom minimální obchodní aktivity s Indii (Bombaj), mohl podpořit Pepysův údiv nad pro něho exotickým zbožím. Nezaměřoval se pouze na kvalitu, ale také na kvantitu, kdy náklad zcela zaplňoval podpalubí. I z tohoto důvodu bylo velkým úspěchem, když se podařilo loď VOC (*Vereenigte Oost-Indische Compagnie*) ukořistit.

5.2. Projev loajality ke kapitánu Myngsovi

Christopher Myngs byl kapitán anglického námořnictva. Jeho majetek nebyl příliš hodnotný, neboť se během svého života soustředil spíše na kariéru než hromadění bohatství. To dokazuje i jeho povýšení do rytířského stavu po bitvě u Lowestoftu, které se účastnil. V červnu roku 1666 byl v poslední den čtyřdenní bitvy raněn a na následky svých zranění umírá.¹³⁹ To s časovým odstupem dokládá i Pepys: „...*Mings má prostřelenou tvář a je zasažen do ramene, ve kterém uvízla kulka*“.¹⁴⁰

Do tohoto okamžiku se stále jedná z pohledu Samuela Pepyse o běžnou rutinu, pouze konstatuje fakta tak, jak tomu činil celý předešlý rok války. Avšak po účasti na pohřbu kapitána Myngse se Pepysovi ve společnosti Williama Coventryho naskytlo setkání, které má na stranách deníku velký prostor a svým způsobem vyčnívá z celého textu, což je způsobeno i stylem, jakým Pepys událost líčí: „...*šel jsem s ním do jeho*

---

¹³⁸ Záznam z 16. listopadu 1665, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 192: „*Sir Edmund Pooly carried me down into the hold of the India shipp, and there did show me the greatest wealth lie in confusion that a man can see in the world. Pepper scattered through every chink, you trod upon it; and in cloves and nutmegs, I walked above the knees; whole rooms full. And silk in bales, ... Having seen this, which was as noble a sight as ever I saw in my life, I away on board the other ship.*“

¹³⁹ TANNER, *Samuel Pepys and the Royal Navy*, s. 13

¹⁴⁰ Záznam z 8. června 1666, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 268: „...*Mings is shot through the face, and into the shoulder, where the bullet is lodged.*“

kočáru, kde se přihodila výjimečná příhoda, jedna z nejromantičtějších, kterou jsem kdy v životě slyšel“.¹⁴¹

Ta neobyčejná událost byl projev naprosté loajality podřízených zemřelého kapitána Myngse, kteří zastavili kočár Coventryho a Pepyse a požadovali zápalnou loď, kterou by mohli pomstít smrt svého bývalého velitele. Jelikož námořníci zdůrazňují, že mohou nabídnout pouze své životy, naznačuje to myšlenku, že by se mohli chtít pokusit o jakýsi sebevražedný útok. Každopádně Pepys je maximálně pohnut tímto projevem oddanosti stejně jako Coventry: „*Pan W. Coventry byl tímto velmi pohnutý (stejně jako já, když jsem se jen stěží ubránil pláči)*...“.¹⁴²

Opět je zde zásadní rozdíl oproti jakékoliv oficiální žádosti, kterou Pepys mohl obdržet formou úřední korespondence. Toto setkání se také vyznačuje absencí dosavadního Pepysova odosobnění od válečného dění a nejedná se o vnímání válečné reality z pozice úředníka. To, že námořníci vznesli svoji žádost právě Coventrymu a Pepysovi, není vůbec nelogické, právě naopak. Mezi návštěvníky pohřbu kapitána Myngse nebylo nikoho významnějšího, jak ostatně přiznává i Pepys: „...*který zde byl ze své velké šlechtnosti a nebylo zde jiné významné osobnosti kromě jeho samotného*“.¹⁴³ Je tedy pochopitelné, že svou prosbu adresovali Coventrymu.

Ačkoliv Pepys přiznává významnost a renomé Myngsova jména, uvědomuje si, že navzdory jeho zásluhám a věrným podřízeným, budou jeho odkaz a činy zapomenuty. Pepys svou myšlenku zdůvodňuje nedostatečným Myngsovým majetkem, který později zapříčiní jeho zapomnění, což ho také přivádí k přesvědčení, že musí své úsilí směřovat ke svému bohatnutí a nabývání majetku.

5.3 Bitva u Medway

Postup Holanďanů do anglického vnitrozemí byl nečekaný, bezesporu překvapující a hlavně přinesl vědomí o přímém ohrožení nepřátelskými silami. Už zde chybí dosavadní odstup, kdy válečné dění Pepys sledoval víceméně ze své kanceláře. Navíc pro něj tento útok znamenal zvýšení už tak rychlého pracovního tempa. Musel obstarávat zápalné lodě, které byly nutné na obranu proti Spojeným provinciím:

---

¹⁴¹ Záznam z 13. července 1666, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 273: „...and went with him into his coach, and being in it with him there happened this extraordinary case, one of the most romantic that ever I heard of in my life.“

¹⁴² Tamtéž, „Sir W. Coventry was herewith much moved (as well as I, who could hardly abstain from weeping.“

¹⁴³ Tamtéž, „...who was there out of great generosity, and no person of quality there but he.“

„Každou minutu ten nebo onen požaduje určitý rozkaz, a tak jsem nucen zůstat v kanceláři po většinu dne kvůli zápalným lodím, které se mají vyzbrojit“.¹⁴⁴ Rozhodně to byl ještě spolu s tzv. „blockships“ nejefektivnější způsob, jak zastavit nepřátelský útok. Tentokrát se už nejedná o rozkazy, které měly svou účinnost až za několik dnů nebo týdnů, jak tomu bylo doposud, ale výsledky Pepysovy práce jsou vidět takřka okamžitě. Útočící strana byla téměř na dostřel a Pepys se tak poprvé za celou válku ocitá v přímém ohrožení, což se promítá do panické interpretace dění.

Pepys očekává vypuknutí násilností, které by mohly cílit právě na jeho kancelář, a také se obává represí ze strany státu, jenž by mohl později hledat viníka za špatně vedenou obranu a obecně za celkově neefektivní vedení války. Pepys ovšem v deníku sám před sebou popírá, že by nějak pochybil a ospravedlňuje se: „*Já osobně jsem splnil svou povinnost, jsem si jistý*“.¹⁴⁵ Současně nepřímou naznačuje, že konflikt je u konce vzhledem k potupné porážce.

Jeho nedůvěra v udržení stávajícího režimu Stuartovské dynastie a také jeho následné pokusy o zachování a přesunu svého majetku (viz kapitola „Druhá anglo-holandská válka“) paradoxně nemají za důsledek Pepysovo vyslýchání. Tomu sice byl podroben, avšak v záležitosti vyšetřování Petera Petta (Commissioner of the Navy), který byl uvězněn v Toweru, a který se stal „obětním beránkem“, když byly výpovědi ostatních spolupracovníků namířené proti jeho osobě.¹⁴⁶ Pepysova výpověď taktéž svědčila v Pettův neprospěch: „*...ale spíše jsem vypovídal proti němu, což mi, prosím Bože odpusť! Jelikož jsem mu tím nechtěl ublížit*“.¹⁴⁷

Pepys samozřejmě sledoval a mnohdy i silně prožíval dění na moři, což je pochopitelné vezmeme-li v potaz jeho postavení a funkci. Avšak ve většině případů si zachoval určitý odstup, což nemůžeme tvrdit během doby trvání nájezdu na Medway, kdy se dramaticky mění Pepysův pohled na válečnou realitu, v níž se právě nalézá.

---

¹⁴⁴ Záznam z 13. července 1667, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 482: „*Every minute some one or other calls for this or that order; and so I forced to be at the office, most of the day, about the fire-ships which are to be suddenly fitted out.*“

¹⁴⁵ Záznam z 12. června 1667, *Tamtéž*, s. 481: „*I have, in my own person, done my full duty, I am sure.*“

¹⁴⁶ OLLARD, *Pepys*, s. 169

¹⁴⁷ Záznam z 19. června 1667, in PEPYS, *The Diary*, vol. 2 s. 492: „*...but rather against him, for which God forgive me! for I mean no hurt to him.*“

Závěr

Postava Samuela Pepyse nám prozrazuje mnohé o státním úředníkovi v sedmnáctém století v období restaurace dynastie Stuartovců. Rodící se moderní stát nutně vyžaduje byrokratický aparát, který ovšem v tomto případě funguje na klientelistickém základu, jak mimo jiné mnohokrát reflektuje Pepys. Období, během kterého byl Pepys ve službách námořnictva, bylo podle některých autorů počátkem procesu, při kterém vznikaly tzv. „fiskálně-vojenské“ státy. Ty se vyznačovaly ve svém vrcholu soustavným vydržováním armád (v tomto případě loďstev), při větším daňovém zatížení obyvatelstva. Anglie (od roku 1707 Velká Británie) tento model využívala později v osmnáctém a devatenáctém století k udržování svých držav a kolonií. Své kořeny má tedy tento způsob fungování Velké Británie v „Pepysově“ dekadě, tedy v 60. letech 17. století a samozřejmě dále.¹⁴⁸ Toto s sebou sice na jednu stranu přináší potřebu rozvinutých administrativních struktur, které ovšem na stranu druhou už ve svých počátcích vytváří propojené vlivné skupiny obchodního, politického a vojenského charakteru.

Konkrétní případ autora deníku dokazuje, že vysoký úředník při plnění služby státu klade důraz na osobní prospěch a nabývání vlastního majetku, bohatství a zvyšování své prestiže. Zároveň jsou politika a taktéž vykonávání úřednické práce úzce propojeny s obchodními kruhy, které mají velký vliv při tvoření zahraniční politiky: „*V Anglii sedmnáctého století například centrální vláda přecházela stále více pod rozhodující vliv obchodních elit a skupin s nimi související...*“.¹⁴⁹

Druhá anglo-holandská válka je mimo jiné důsledkem tlaku obchodních elit, což ostatně určilo i typ konfliktu, který je Pepysem i současnou literaturou označován jako konflikt komerční. Válka s sebou přinášela pro Pepyse zvýšené pracovní tempo, které však bylo doplněno o výhodné společníky a kontrakty přinášející zisk do rukou Samuela Pepyse. Právě ve víru války kromě dalších povinností Pepys vidí další možnost jak se obohatit a těžit z nastalé situace. Nutno zdůraznit, že tehdejší společnost tento způsob sebeobohacování nevnímala jako porušení zákona, či morálních zvyklostí. Ani samotnému Pepysovi to nepřijde nijak zvláštní nebo nezákonné, jelikož vzhledem tehdejšími morálními normám bylo v pořádku. Pepys také nepřímo prezentuje své

---

¹⁴⁸ Christopher STORRS, *The fiscal-military state in eighteenth-century Europe*, Burlington 2009, s. 3

¹⁴⁹ Eric MIELANTS, *The origins of capitalism and the 'rise of the West'*, Filadelfie 2008, s. 69: „*In 17th-century England, for instance, „the central government came increasingly under the dominance of the mercantile elite and its associated groups...*“

vnímání tehdejší sociální struktury, když zdůrazňuje vzájemný oboustranný vztah bohatství a moci, které mohou člověku zajistit místo v paměti ostatních, chceme-li v dějinách.

V této práci se taktéž podařilo ukázat Samuela Pepyse v trochu jiném než tradičním světle, kdy je líčen a prezentován jako profesionál sedící za stolem, u kterého se rozhoduje u průběhu války. Naopak rozebírané situace dokazují, že jeho odosobnění nebylo stoprocentní, a že v určitých okamžicích mizí jeho zmíněná profesionalita a nastupuje dojetí, úžas, strach, nebo panika.

Seznam pramenů

- PEPYS, Samuel, LATHAM, Robert, ed. *The diary of Samuel Pepys. Vol. 8, 1667*, Londýn 1975.
- PEPYS, Samuel, LATHAM Robert, ed. *The shorter Pepys: selected and edited by Robert Latham from The Diary of Samuel Pepys*, Londýn 1985.
- PEPYS, Samuel, WARRINGTON, John, ed. *The diary of Samuel Pepys: in three volumes*, Londýn 1964-1967.
- TANNER Joseph, *Further Correspondence of Samuel Pepys, 1662 - 1679*, Bell, Londýn 1929.

Seznam literatury

- BRYANT Arthur, *Samuel Pepys: The man in the making*, Londýn 1959.
- BRYANT Arthur, *Samuel Pepys: The years of peril*, Londýn 1967.
- DICKSON, P a Christopher STORRS. *The fiscal-military state in eighteenth-century Europe: essays in honour of P.G.M. Dickson*. Burlington 2009.
- ISRAEL Jonathan, *The Dutch Republic: its rise, greatness and fall, 1477-1806*, Oxford 1995.
- KOVÁŘ Martin, *Anglie posledních Stuartovců, 1658-1714: stát a společnost v letech 1603-1689*, Praha 1998.
- KOVÁŘ Martin, *Stuartovská Anglie: stát a společnost v letech 1603-1689*, Praha 2001.
- MIELANTS, Eric. *The origins of capitalism and the 'rise of the West'*, Filadelfie 2008.
- OLLARD Richard Lawrence, *Pepys: a biography*, Londýn 1974.
- PEPYS, Samuel. *A Pepys anthology: passages from the diary*. Londýn 1987.
- PORTER Roy, *London, a social history*. Cambridge 1995.
- RODGER Nicholas, *The command of the ocean: a naval history of Britain, 1649-1815*. New York 2005.
- Joseph TANNER, *Samuel Pepys and the Royal Navy*, Cambridge 1920.
- TOMALIN Claire, *Samuel Pepys: the unequalled self*, New York 2002.